

Гаріфуллін Максим Валерійович,

доктор філософії у галузі права,
старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ
вулиця Городоцька, 26, Львів, 79000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6469-4924>

Чорномаз Оксана Богданівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права та адміністративного процесу
Львівського державного університету внутрішніх справ
вулиця Городоцька, 26, Львів, 79000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0574-1118>

ВИКОРИСТАННЯ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

***Анотація.** Домашнє насильство залишається однією з найбільш складних і суспільно небезпечних соціально-правових проблем сучасної України, що має системний характер та потребує комплексного реагування з боку держави. Попри наявність спеціального законодавства та поступове формування інституційної системи протидії цьому явищу, рівень поширеності, латентності та повторюваності домашнього насильства свідчить про наявність істотних прогалин у механізмах забезпечення безпеки постраждалих осіб. Особливої актуальності ця проблема набула в умовах пандемії COVID-19 та воєнного стану, коли соціально-економічні та психологічні чинники сприяли загостренню насильницької поведінки у сімейному середовищі.*

Метою дослідження є комплексний аналіз публічно-правових механізмів, що застосовуються в Україні для забезпечення безпеки осіб, постраждалих від домашнього насильства, а також виявлення проблем їх правового регулювання і практичного застосування з урахуванням міжнародних стандартів та національної правозастосовної практики. У статті особливу увагу приділено з'ясуванню ролі держави у негайному припиненні насильства, запобіганні його повторенню та створенні умов для ефективного захисту прав і свобод постраждалих осіб.

Методологічну основу дослідження становить поєднання загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання. Формально-юридичний метод використано для аналізу норм Конституції України, Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», адміністративного та кримінального законодавства. Порівняльно-правовий метод дозволив зіставити національні підходи до протидії домашньому насильству з міжнародними стандартами та практикою країн Східної Європи. Системно-структурний, логіко-правовий, статистичний та аналітичний методи застосовано для комплексного дослідження публічно-правових механізмів як цілісної системи та оцінки ефективності їх реалізації.

У результаті дослідження з'ясовано, що публічно-правові механізми захисту постраждалих від домашнього насильства являють собою сукупність владно-розпорядчих, імперативних та примусових заходів, спрямованих на оперативне реагування держави на загрози життю та здоров'ю людини. До основних таких механізмів віднесено термінові заборонні та обмежувальні приписи, адміністративні заходи впливу, профілактичний облік кривдників, направлення на корекційні програми, а також діяльність органів поліції, судів, органів опіки та соціальних служб. Обґрунтовано, що обмежувальні приписи мають превентивний характер і є одним із найбільш ефективних інструментів короткострокового забезпечення безпеки постраждалих осіб.

¹ Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури (ЕАСЕА). Ні Європейський Союз, ні Європейське виконавче агентство з питань освіти та культури (ЕАСЕА) не можуть нести за них відповідальність.

Разом із тим встановлено, що ефективність публічно-правових механізмів знижується через формальний підхід до оцінки ризиків, недостатній контроль за виконанням приписів, слабку міжвідомчу координацію та низький рівень поінформованості постраждалих щодо доступних інструментів захисту. У статті обґрунтовується необхідність удосконалення нормативного регулювання, розвитку міждисциплінарних моделей реагування, посилення превентивної складової адміністративних заходів та адаптації міжнародних стандартів до національних умов.

Зроблено висновок, що подальший розвиток і практичне вдосконалення публічно-правових механізмів є важливою умовою підвищення рівня безпеки осіб, постраждалих від домашнього насильства, зменшення його латентності та формування ефективної системи державного захисту прав людини в Україні.

Ключові слова: домашнє насильство, публічно-правові механізми, безпека постраждалих, обмежувальний припис, адміністративні заходи, протидія домашньому насильству, захист прав людини.

Harifullin Maxym, Chornomaz Oksana. Use of public legal mechanisms to ensuring the safety of victims of domestic violence in Ukraine: certain aspects

Abstract. Domestic violence remains one of the most complex and socially dangerous socio-legal problems in contemporary Ukraine, characterised by its systemic nature and the need for a comprehensive response from the state. Despite the adoption of specialised legislation and the gradual development of an institutional framework for preventing and combating domestic violence, the high level of prevalence, latency, and recurrence of this phenomenon indicates significant shortcomings in the mechanisms aimed at ensuring the safety of victims. This issue has become particularly acute in the context of the COVID-19 pandemic and the introduction of martial law, when socio-economic instability and psychological stress factors contributed to the escalation of violent behaviour within the family environment.

The purpose of this study is to provide a comprehensive analysis of public legal mechanisms used in Ukraine to ensure the safety of persons affected by domestic violence, as well as to identify the key problems of their legal regulation and practical implementation, taking into account international human rights standards and national law enforcement practice. The research focuses on the role of the state in the immediate cessation of violence, prevention of its recurrence, and the creation of effective conditions for the protection of the rights and freedoms of victims.

The methodological framework of the study is based on a combination of general scientific and special legal research methods. The formal legal method was used to analyse the provisions of the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine "On Prevention and Counteraction to Domestic Violence", as well as relevant norms of administrative and criminal law. The comparative legal method enabled an assessment of national approaches in comparison with international standards and the practices of Eastern European countries. Systemic and structural, logical legal, statistical, and analytical methods were applied to examine public legal mechanisms as an integrated system and to evaluate their effectiveness in practice.

The study establishes that public legal mechanisms for the protection of victims of domestic violence constitute a set of authoritative, imperative, and coercive measures implemented by public authorities in order to promptly respond to threats to life and health. These mechanisms include emergency restraining orders, restrictive orders, administrative measures of influence, preventive registration of perpetrators, referral to correctional programmes, as well as the activities of law enforcement agencies, courts, guardianship authorities, and social services. It is substantiated that restrictive orders have a predominantly preventive nature and represent one of the most effective short-term instruments for ensuring the safety of victims.

At the same time, the effectiveness of public legal mechanisms is significantly reduced by a formalistic approach to risk assessment, insufficient control over the execution of restraining orders, weak interagency coordination, and a low level of awareness among victims regarding available legal remedies. The article emphasises the need to improve regulatory frameworks, strengthen intersectoral cooperation, develop multidisciplinary response models, enhance the preventive potential of administrative measures, and adapt international standards to the national legal and social context.

It is concluded that the further development and practical improvement of public legal mechanisms is a crucial prerequisite for enhancing the level of protection and safety of victims of domestic violence, reducing its latent nature, and strengthening public trust in the system of state protection of human rights in Ukraine.

Key words: domestic violence, public legal mechanisms, victim safety, restrictive order, administrative measures, prevention and counteraction to domestic violence, protection of human rights

Вступ. Домашнє насильство залишається темний характер та потребує комплексної однією з найбільш гострих соціально-правових проблем сучасної України, що має сис- відповіді з боку держави. Незважаючи на запровадження спеціального законодавства

та поступове формування інституційної системи протидії домашньому насильству, рівень його поширеності, латентності та повторюваності свідчить про наявність суттєвих прогалин у механізмах захисту постраждалих осіб. Наукові дослідження підтверджують, що значна частина випадків домашнього насильства залишається поза офіційною статистикою через страх, недовіру до органів влади, економічну залежність або соціальні стереотипи, що особливо загострює проблему безпеки постраждалих осіб.

Актуальність дослідження зумовлена також зростанням кількості звернень щодо домашнього насильства в умовах кризових явищ, зокрема під час пандемії COVID-19 та воєнного стану, що підтверджується науковими та аналітичними даними. Дослідники зазначають, що у такі періоди домашнє насильство набуває нових форм, ускладнюється його виявлення та знижується ефективність традиційних механізмів реагування. Окремої уваги потребують вразливі категорії постраждалих – жінки, діти, особи похилого віку, щодо яких насильство часто має тривалий і прихований характер.

Важливе значення у цьому контексті мають публічно-правові механізми, що застосовуються державою з метою негайного припинення насильства та забезпечення фізичної і психологічної безпеки постраждалих. Йдеться насамперед про термінові та обмежувальні приписи, адміністративні заходи впливу, профілактичний облік кривдників, діяльність органів поліції, судів, органів опіки та піклування, соціальних служб і програм для кривдників. Саме ці інструменти формують основу публічно-правової відповіді на домашнє насильство та покликані забезпечити швидке реагування держави на загрозу життю і здоров'ю особи.

Водночас, результати наукових досліджень і правозастосовної практики свідчать про наявність проблем у реалізації зазначених механізмів, зокрема формалізм у їх застосуванні, недостатній рівень міжвідомчої взаємодії, складність процедур, а також обмежену ефективність контролю за виконанням

приписів. У зв'язку з цим актуальним є наукове осмислення публічно-правових механізмів забезпечення безпеки постраждалих від домашнього насильства з урахуванням сучасних викликів, міжнародних стандартів та національної практики.

Метою статті є комплексний аналіз використання публічно-правових механізмів для забезпечення безпеки осіб, постраждалих від домашнього насильства в Україні, а також виявлення проблем їх правового регулювання і практичного застосування з метою вироблення обґрунтованих пропозицій щодо їх удосконалення.

Матеріали та методи. Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання. Зокрема, використано формально-юридичний метод для аналізу норм чинного законодавства України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, порівняльно-правовий метод для зіставлення національних підходів із міжнародними стандартами та практикою інших держав, а також системно-структурний метод для комплексного дослідження публічно-правових механізмів як цілісної системи.

Крім того, у роботі застосовано логіко-правовий, статистичний та аналітичний методи, що дало змогу оцінити ефективність застосування обмежувальних приписів, адміністративних заходів і діяльності уповноважених суб'єктів. Окрему увагу приділено аналізу правозастосовної практики та наукових підходів до проблеми латентності домашнього насильства.

Основними джерелами дослідження стали Конституція України, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», норми адміністративного та кримінального законодавства, практика національних судів, а також наукові праці українських і зарубіжних учених. Теоретичну базу дослідження становлять монографії, дисертаційні роботи та наукові статті, присвячені кримінально-правовим, адміністративно-правовим і соціально-правовим аспектам домашнього насильства, зокрема праці В. Панасюка, О. Го-

ловка, А. Шугало, Т. Панталієнко, М. Нероди, Я. Горбунової, Н. Ліщук та ін., а також міжнародні дослідження щодо протидії домашньому насильству в країнах Східної Європи.

Результати. Публічно-правові механізми захисту осіб, постраждалих від домашнього насильства, становлять сукупність правових засобів, процедур і дій, що реалізуються уповноваженими суб'єктами публічної влади з метою припинення насильства, запобігання його повторенню та забезпечення безпеки постраждалих осіб. На відміну від приватно-правових способів захисту, публічно-правові механізми характеризуються владно-розпорядчим характером, імперативністю та можливістю застосування заходів примусу [1; 2].

У науковій літературі зазначається важливість більш глибокої інтеграції обмежувальних приписів з іншими адміністративними і соціальними заходами для досягнення кращих результатів у боротьбі з домашнім насильством. Однак, формалізм у застосуванні цих заходів та недостатня координація між різними органами влади значно знижують їх ефективність [3]. Водночас, відсутній єдиний підхід до визначення змісту публічно-правових механізмів у сфері протидії домашньому насильству. Так, М. А. Нерода розглядає їх як систему адміністративно-правових засобів, спрямованих на охорону суспільних відносин, пов'язаних із забезпеченням особистої недоторканності та безпеки членів сім'ї [1]. Я. М. Горбунова підкреслює, що такі механізми охоплюють не лише адміністративні та кримінально-правові заходи, а й організаційні та профілактичні інструменти, реалізовані через діяльність органів публічної адміністрації [2].

Науковці також зазначають, що застосування обмежувальних приписів не є достатнім для комплексного захисту постраждалих осіб без додаткових заходів, таких як адміністративні стягнення та корекційні програми для кривдників [4]. Також, важливою складовою публічно-правового механізму є вдосконалення міжвідомчої координації для забезпечення ефективної реалізації заходів захисту, як це зазначено у дослідженні Андрєєнкової та ін., яке наголошує на важливості соці-

ального супроводу у випадках домашнього насильства [5].

Серйозними проблемами є також латентність домашнього насильства та недовіра постраждалих до системи правозахисту, як вказано у дослідженні Ліщук Н., яке підкреслює, що значна частина жертв не звертається за допомогою через страх або соціальні стереотипи [6]. Відповідно, особливу увагу слід приділити питанням доступності публічно-правових механізмів для вразливих категорій постраждалих, таких як жінки, діти та особи похилого віку [7]. Крім того, підвищення ефективності застосування таких механізмів вимагає комплексного підходу, включаючи об'єднання з адміністративними заходами та соціальними програмами для кривдників, що є важливим для зниження рівня повторюваних правопорушень [8].

Відповідно до чинного законодавства України, зокрема Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», до основних видів публічно-правових механізмів захисту належать: термінові заборонні приписи, обмежувальні приписи, взяття кривдника на профілактичний облік, направлення на проходження програм для кривдників, застосування адміністративної та кримінальної відповідальності, а також діяльність органів опіки та піклування щодо захисту прав дітей [1; 9].

Узагальнюючи наукові підходи, публічно-правові механізми захисту можна класифікувати за кількома критеріями: за суб'єктом застосування (поліція, суди, органи опіки та піклування, соціальні служби); за характером впливу (заборонні, обмежувальні, примусові, профілактичні); за строком дії (термінові та довгострокові); за правовою природою (адміністративно-правові, кримінально-правові, організаційно-правові).

Роль публічно-правових механізмів у забезпеченні безпеки осіб, постраждалих від домашнього насильства, полягає насамперед у можливості оперативного втручання держави у ситуації, що становлять реальну загрозу життю та здоров'ю людини. Саме публічно-правові інструменти дозволяють

обмежити або припинити протиправну поведінку кривдника незалежно від його волі, що є принципово важливим у випадках системного або повторюваного насильства [1; 10].

Науковці наголошують, що ефективність таких механізмів значною мірою залежить від їх превентивної спрямованості. Застосування термінових заборонних і обмежувальних приписів дає змогу не лише припинити насильство, а й створити часовий простір для надання постраждалій особі соціальної, психологічної та правової допомоги [2; 11]. Особливо важливим це є у справах, де постраждалими виступають жінки, діти або особи похилого віку, які перебувають у стані підвищеної вразливості [12; 13].

Разом із тим, дослідження практики застосування публічно-правових механізмів свідчить про наявність проблем, що знижують їхню ефективність. Серед них науковці виокремлюють формальний підхід до оцінки ризиків, недостатній контроль за виконанням приписів, а також низький рівень координації між суб'єктами, залученими до протидії домашньому насильству [1; 14]. Це призводить до ситуацій, коли навіть після втручання держави постраждала особа залишається в умовах небезпеки.

Отже, публічно-правові механізми виконують ключову функцію у системі захисту постраждалих від домашнього насильства, однак потребують подальшого вдосконалення як на нормативному, так і на практичному рівнях.

Формування національної системи публічно-правових механізмів захисту осіб, постраждалих від домашнього насильства, відбувається під значним впливом міжнародних стандартів у сфері прав людини. У науковій літературі підкреслюється, що ефективна протидія домашньому насильству є позитивним зобов'язанням держави, що випливає з міжнародно-правових актів і практики їх застосування [15].

Досвід країн Східної Європи свідчить про тенденцію до посилення ролі адміністративно-правових заходів, зокрема розширення повноважень поліції щодо негайного усу-

нення кривдника від постраждалої особи та запровадження міждисциплінарних моделей реагування [15]. Такі моделі передбачають тісну взаємодію правоохоронних органів, соціальних служб, медичних працівників і психологів, що дозволяє комплексно оцінювати ризики та підвищувати рівень безпеки постраждалих.

Українські дослідники зазначають, що імплементація міжнародних стандартів у національне законодавство має відбуватися не лише формально, а й з урахуванням соціальних, культурних і правозастосовних особливостей держави [2; 16]. Зокрема, важливим є забезпечення реальної доступності публічно-правових механізмів для постраждалих осіб та подолання латентності домашнього насильства, що залишається однією з ключових проблем у цій сфері [14].

Таким чином, міжнародні стандарти і зарубіжна практика відіграють суттєву роль у розвитку публічно-правових механізмів захисту постраждалих від домашнього насильства, водночас їх ефективне застосування в Україні потребує подальшого наукового осмислення та адаптації до національних умов.

Обмежувальний припис є одним із ключових публічно-правових механізмів захисту осіб, постраждалих від домашнього насильства, що має превентивний і захисний характер. Його правова природа полягає у встановленні судом тимчасових обмежень для особи, яка вчинила домашнє насильство, з метою мінімізації ризику повторного посягання на життя, здоров'я чи гідність постраждалої особи. Науковці підкреслюють, що обмежувальний припис не є заходом юридичної відповідальності, а належить до спеціальних заходів публічно-правового впливу, спрямованих на захист прав людини [1; 2].

У кримінально-правовій та адміністративно-правовій доктрині обмежувальні приписи розглядаються як самостійний інструмент державного реагування, який поєднує елементи адміністративного примусу та соціальної превенції. Такий підхід зумовлений тим, що застосування припису не потребує доведення вини у кримінально-правовому

розумінні, а ґрунтується на оцінці ризиків для постраждалої особи [1; 10]. Це дозволяє забезпечити оперативність і ефективність захисту, що є особливо важливим у ситуаціях гострої небезпеки.

Процедура видачі обмежувального припису в Україні визначається нормами Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та процесуальним законодавством. Обмежувальний припис видається судом за заявою постраждалої особи або її представника і може встановлювати низку заборон, зокрема заборону перебування у спільному житлі, наближення до постраждалої особи чи спілкування з нею [1; 2].

Виконання обмежувального припису покладається на органи Національної поліції, які здійснюють контроль за дотриманням встановлених судом обмежень. Наукові дослідження свідчать, що ефективність цієї процедури значною мірою залежить від своєчасності інформування поліції про винесення припису та належної фіксації порушень його умов [1, 11]. Важливою складовою виконання припису є також взаємодія поліції з соціальними службами та органами опіки і піклування, особливо у випадках, коли постраждалими є діти.

Ефективність обмежувальних приписів у забезпеченні безпеки постраждалих осіб оцінюється в науковій літературі неоднозначно. З одного боку, дослідники визнають, що цей інструмент дозволяє швидко припинити насильницьку поведінку та знизити ризик повторного насильства у короткостроковій перспективі [2; 15]. Особливо значущим є психологічний ефект припису, який сигналізує кривднику про невідворотність державного втручання.

З іншого боку, низка досліджень вказує на обмежену ефективність приписів у випадках системного або тривалого домашнього насильства, коли кривдник ігнорує судові заборони або знаходить способи їх формального обходу [10; 14]. У таких ситуаціях обмежувальний припис потребує поєднання з іншими публічно-правовими механізмами, зокрема адміністративною або кримінальною

відповідальністю та програмами для кривдників [1].

Серед основних проблем застосування обмежувальних приписів в Україні науковці виділяють складність доказування обставин, що свідчать про наявність загрози повторного насильства, а також недостатній рівень обізнаності постраждалих осіб щодо можливостей цього механізму [1; 14]. Значною залишається й проблема латентності домашнього насильства, що унеможливорює своєчасне звернення за судовим захистом [14].

Крім того, у практиці правозастосування фіксуються випадки формального підходу до контролю за виконанням обмежувальних приписів та недостатньої координації між суб'єктами, залученими до їх реалізації. Це знижує рівень довіри постраждалих до публічно-правових механізмів захисту та потребує комплексного перегляду підходів до їх застосування [1; 2]. Таким чином, обмежувальні приписи, залишаючись важливим інструментом захисту, потребують подальшого нормативного та організаційного вдосконалення з урахуванням сучасних викликів.

Адміністративні заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є різновидом публічно-правових засобів впливу, що застосовуються уповноваженими органами державної влади з метою припинення протиправної поведінки, попередження її повторення та забезпечення безпеки постраждалих осіб. Їх правова природа полягає у поєднанні елементів адміністративного примусу та превенції, що дозволяє оперативно реагувати на факти домашнього насильства без необхідності негайного застосування кримінально-правових механізмів [1; 2].

У наукових дослідженнях адміністративні заходи розглядаються як самостійний інститут адміністративного права, спрямований на охорону публічного порядку та прав людини у сімейних відносинах. М. А. Нерода підкреслює, що адміністративно-правові засади протидії домашньому насильству мають комплексний характер і включають як заходи відповідальності, так і заходи адміністративного попередження та профілактики [1].

Такий підхід відповідає сучасному розумінню ролі держави у забезпеченні особистої безпеки громадян.

Порядок застосування адміністративних заходів щодо осіб, які здійснили домашнє насильство, регламентується нормами Кодексу України про адміністративні правопорушення та спеціального законодавства у сфері протидії домашньому насильству. До таких заходів належать складання протоколів про адміністративні правопорушення, накладення адміністративних стягнень, взяття кривдника на профілактичний облік, а також направлення на проходження корекційних програм [1; 2].

Застосування адміністративних заходів передбачає активну роль органів Національної поліції, які здійснюють фіксацію фактів насильства, оцінку ризиків та ініціюють подальші заходи впливу. Науковці наголошують, що ефективність цього порядку значною мірою залежить від належного документування правопорушень і своєчасного реагування на повторні випадки насильства [10; 14]. Важливим елементом є також взаємодія поліції з судами, соціальними службами та органами опіки та піклування.

Порівняльно-правовий аналіз свідчить, що адміністративні заходи відіграють важливу роль у системах протидії домашньому насильству як в Україні, так і в інших державах, однак їх зміст і механізми реалізації мають певні відмінності. У країнах Східної Європи простежується тенденція до розширення повноважень адміністративних органів щодо негайного втручання у випадках домашнього насильства та посилення контролю за поведінкою кривдників [15].

В українському законодавстві адміністративні заходи мають чітку нормативну регламентацію, однак, як зазначають дослідники, потребують подальшої гармонізації з міжнародними стандартами, зокрема у частині міжвідомчої взаємодії та оцінки ризиків [2; 16]. Зарубіжний досвід демонструє ефективність комплексних моделей реагування, де адміністративні заходи поєднуються з соціальними та психологічними програмами

для кривдників, що знижує рівень рецидиву насильства [15].

Оцінка ефективності адміністративних заходів у боротьбі з домашнім насильством у науковій літературі здійснюється з урахуванням їх здатності запобігати повторним правопорушенням і забезпечувати реальну безпеку постраждалих осіб. Дослідники відзначають, що адміністративні заходи є особливо результативними на початкових стадіях насильницької поведінки, коли своєчасне втручання держави може запобігти її ескалації [1; 10].

Водночас, наукові праці вказують на низку чинників, що знижують ефективність адміністративних заходів, серед яких формальний підхід до їх застосування, обмежені можливості контролю за виконанням рішень та недостатня мотивація кривдників до проходження корекційних програм [2; 14]. У зв'язку з цим адміністративні заходи мають застосовуватися у тісному поєднанні з іншими публічно-правовими механізмами, що дозволить підвищити загальний рівень захисту постраждалих від домашнього насильства.

Аналіз статистичних даних щодо домашнього насильства в Україні свідчить про стійку тенденцію до зростання кількості зафіксованих випадків, що зумовлено як реальним поширенням цього явища, так і підвищенням рівня звернень постраждалих до уповноважених органів. Науковці зазначають, що особливо помітне зростання звернень спостерігалось у період пандемії COVID-19, коли соціальна ізоляція, економічна нестабільність та психологічна напруга сприяли ескалації насильницької поведінки у сім'ї [11; 17].

Водночас, статистичні показники не відображають повною мірою реального масштабу проблеми через високий рівень латентності домашнього насильства. Дослідження свідчать, що значна частина постраждалих осіб не звертається за допомогою через страх помсти, економічну залежність від кривдника або недовіру до ефективності державного захисту [13; 14]. Особливо це стосується насильства щодо жінок та осіб похилого віку, яке часто має прихований і системний характер [12; 13].

Таким чином, статистика є важливим, але неповним індикатором ефективності публічно-правових механізмів, що потребує її поєднання з якісним аналізом правозастосовної практики.

Практика застосування публічно-правових механізмів захисту постраждалих від домашнього насильства в Україні виявляє низку системних проблем. Однією з ключових є формальний підхід до оцінки ризиків та застосування заходів захисту, що призводить до запізненого або недостатнього реагування на реальну загрозу для постраждалої особи [1; 2]. У таких випадках навіть наявність законодавчо визначених механізмів не гарантує належного рівня безпеки.

Іншою проблемою є недостатня координація між суб'єктами, залученими до протидії домашньому насильству. Дослідники вказують, що відсутність ефективної міжвідомчої взаємодії між поліцією, судами, соціальними службами та органами опіки та піклування ускладнює комплексний захист постраждалих осіб [1; 11]. Це особливо негативно впливає на ситуації, де постраждалими є діти або особи, які не можуть самостійно захистити свої права.

Крім того, на практиці спостерігається недостатня ефективність контролю за виконанням обмежувальних приписів і адміністративних заходів, що знижує превентивний потенціал публічно-правових механізмів та не завжди перешкоджає повторному насильству [10; 14].

Попри наявні проблеми, у правозастосовній практиці України фіксуються приклади успішного застосування публічно-правових механізмів для захисту постраждалих від домашнього насильства. Наукові дослідження та узагальнення практики свідчать, що найбільш ефективними є випадки, у яких застосування обмежувальних приписів поєднується з адміністративними заходами та соціальним супроводом постраждалої особи [1; 2].

Зокрема, позитивні результати демонструють кейси, де органи поліції своєчасно застосовують термінові заборонні приписи, а суди – обмежувальні приписи з чітко визначеними за-

борами, що супроводжується контролем за їх виконанням та направленням кривдника на корекційні програми [10; 11]. Такий комплексний підхід дозволяє знизити ризик повторного насильства та сприяє відновленню відчуття безпеки у постраждалих осіб.

Дослідники також наголошують, що успішність застосування публічно-правових заходів значною мірою залежить від рівня професійної підготовки суб'єктів правозастосування та їх здатності працювати в межах мультидисциплінарної моделі реагування [1; 15]. Це підтверджує необхідність подальшого розвитку практичних механізмів реалізації публічно-правових інструментів захисту постраждалих від домашнього насильства.

Вдосконалення правового регулювання публічно-правових механізмів захисту постраждалих осіб передбачає уточнення та деталізацію норм законодавства, що визначають процедури застосування обмежувальних приписів та адміністративних заходів. Науковці наголошують на необхідності чіткішого визначення критеріїв оцінки ризиків, які можуть загрожувати безпеці постраждалих осіб, а також на запровадженні більш гнучких строків дії приписів відповідно до конкретних обставин [1, 2].

Крім того, рекомендується унормувати взаємодію між поліцією, судами, соціальними службами та органами опіки, що дозволить забезпечити комплексний захист та своєчасне реагування на випадки домашнього насильства [1]. Також важливим є перегляд положень щодо адміністративної відповідальності кривдників з метою підвищення її превентивної ефективності [1; 14].

Для підвищення ефективності застосування обмежувальних приписів і адміністративних заходів необхідно запровадити стандартизовані процедури контролю за їх виконанням, що дозволить оперативно реагувати на порушення та уникнути формального підходу до виконання заходів [1; 2]. Важливим кроком є розвиток міждисциплінарних команд, де поліція, соціальні працівники, психологи та медичні фахівці спільно оцінюють ризики та координують заходи щодо постраждалих [11; 15].

Також доцільним є вдосконалення профілактичних програм для кривдників, поєднання обмежувальних приписів з адміністративними стягненнями та психологічною підтримкою постраждалих осіб. Це дозволить не лише забезпечити безпеку, а й зменшити ймовірність рецидиву насильства [2; 10].

Не менш важливим аспектом є підвищення обізнаності як населення, так і професійних суб'єктів правозастосування щодо існуючих механізмів захисту. Науковці відзначають необхідність проведення системних навчальних програм для поліції, суддів, соціальних працівників та медичних фахівців з метою підвищення компетентності та координації дій [1; 15]. Одночасно важливо здійснювати інформаційні кампанії для населення про права постраждалих та доступні публічно-правові інструменти захисту [11; 14].

У підсумку, комплексне вдосконалення правового регулювання, практики застосування заходів та підвищення обізнаності забезпечує більш ефективний захист постраждалих від домашнього насильства, сприяє зменшенню ризику рецидиву та підвищує довіру населення до системи державного реагування.

Висновки. У ході дослідження встановлено, що публічно-правові механізми відіграють ключову роль у системі забезпечення безпеки осіб, постраждалих від домашнього насильства в Україні. Їх застосування дозволяє державі оперативно реагувати на загрози життю та здоров'ю людини, припиняти насильницьку поведінку та створювати умови для запобігання її повторенню. Водночас ефективність таких механізмів значною мірою залежить від якості правового регулювання, рівня міжвідомчої взаємодії та практики їх реалізації уповноваженими суб'єктами.

Доведено, що до основних публічно-правових механізмів захисту постраждалих належать термінові заборонні та обмежувальні приписи, адміністративні заходи впливу, профілактичний облік кривдників, а також

програми для осіб, які вчинили домашнє насильство. Особливе значення має обмежувальний припис як превентивний інструмент, спрямований не на покарання, а на мінімізацію ризиків і забезпечення реальної безпеки постраждалої особи. Разом із тим з'ясовано, що ізольоване застосування окремих заходів не забезпечує належного рівня захисту без їх поєднання з іншими правовими та соціальними механізмами.

Аналіз правозастосовної практики засвідчив наявність низки проблем, що знижують ефективність публічно-правових механізмів протидії домашньому насильству. Серед них – формальний підхід до оцінки ризиків, недостатній контроль за виконанням обмежувальних приписів, обмежена координація між органами поліції, судами та соціальними службами, а також високий рівень латентності домашнього насильства. Такі чинники призводять до ситуацій, коли навіть після втручання держави постраждалі особи залишаються у стані небезпеки.

У роботі обґрунтовано, що вдосконалення системи публічно-правових механізмів має здійснюватися комплексно та з урахуванням міжнародних стандартів у сфері прав людини. До пріоритетних напрямів належать уточнення критеріїв оцінки ризиків, посилення міжвідомчої взаємодії, стандартизація процедур контролю за виконанням приписів, розвиток міждисциплінарних моделей реагування та підвищення професійної підготовки суб'єктів правозастосування.

Загалом зроблено висновок, що публічно-правові механізми є необхідним і незамінним елементом державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Їх подальший розвиток і вдосконалення сприятимуть підвищенню рівня безпеки постраждалих осіб, зменшенню повторюваності насильства та зміцненню довіри суспільства до системи державного захисту.

Список використаних джерел:

1. Нерода М.А. Адміністративно-правові засади протидії домашньому насильству: дис. ... доктор філософії, 081. Київ, 2023. 215 с. <https://elar.navs.edu.ua/bitstreams/8daf9eaa-f80c-4bf1-aa51-49dccfa7d674/download>
2. Горбунова Я.М. Адміністративно-правове забезпечення протидії домашньому насильству: дис. ... доктор філософії, 081. Харків, 2023. 202 с. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19945/1/Gorbunova_dys.pdf
3. Ковалів М.В., Боровікова В.С. Суб'єкти відповідальності у виконавчому провадженні. *Науковий вісник ЛьвДУВС (серія юридична)*. 2024. № 2. С. 22–30. DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2024-2-4>
4. Шугало А.Я. Кримінальна відповідальність за домашнє насильство в Україні: дис. ... доктор філософії, 081. Львів, 2025. 229 с. https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/наука/dorobok_zdobuvachiv/shugalo_d.pdf
5. Андрєєнкова В.Л. та ін. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти: навчально-методичний посібник. К.: ФОП Нічога С.О. 2020. 196 с. ISBN 978-966-489-506-1 https://www.unicef.org/ukraine/sites/unicef.org.ukraine/files/2020-07/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B4%D1%96%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D1%83_0.pdf
6. Кондратюк Н.В. Аналіз наукової літератури щодо визначення поняття «домашнє насильство». *Молодий вчений*. 2025. № 1 (132) С. 107–112. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2025-1-132-7>
7. Зінсу О.І. Помста як мотив формування, вчинення домашнього насильства. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 694–701. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.107>
8. Горбонос В., Кронівець Т. Контроль європейських інституцій у питаннях забезпечення та непопорушності прав дитини. *Публічне управління і право: історія, теорія, практика*. 2024. № 3. С. 7–14. <https://doi.org/10.31652/2786-6068-2023-3-5-11>
9. Швець Д.В. Протидія домашньому насильству: кримінально-правовий контекст. Актуальні проблеми кримінального права: матеріали XII Всеукр. наук.-теор. конференції, 18.11.2021. Київ, 2021. С. 189–191. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b787d76d-0570-4ab6-9391-37e81d6a2bcc/content>
10. Політова А.С. Практика притягнення до відповідальності за статтю 126-1 КК України та шляхи підвищення її ефективності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2022. № 2 (18). С. 134–151. <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2022.18.267581>
11. Перцева Т.О. та ін. Актуальні проблеми сімейного насильства : монографія. За заг. ред. проф. Т.О. Перцевої та проф. В.В. Огоренко. Дніпро, 2021. 188 с. ISBN 978-966-981-511-8 <https://repo.dma.dp.ua/6952/1/%D0%90%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D1%81%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0.%20%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf>
12. Панасюк В.В. Розслідування домашнього насильства, вчиненого щодо осіб похилого віку: алгоритмізація огляду місця події. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2025. Том 32. № 3. С. 338–357. <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2025-32-3-338>
13. Ліщук Н.О. Насильницькі дії, що вчиняються щодо жінок: причини та запобігання: дис. ... канд. юрид. наук, 12.00.08. Львів, 2020. 232 с. <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/2297/dysertaciyalishchukno.pdf>
14. Андрусак І.П. Подолання проблеми латентності домашнього насильства. *Наука і техніка*. 2024. № 7 (35). С. 14–21. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-6\(34\)](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-6(34))
15. Ladychenko V., Golovko L., Vysotskyi V. Combating Domestic Violence in Eastern European Countries. *Social and Legal Studies*. 2021. № 4(4). Р. 62–68. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2021-4-62-68>
16. Панталієнко Т.П. Формування правової культури нетерпимості до домашнього насильства: історико-правовий аналіз досвіду України та зарубіжних країн. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету Серія право*. 2025. Вип. 90. Ч. 4. С. 111–116. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.4.15>
17. Головка О.М., Шпак К.О., Микита А.А. Динаміка правопорушень під час пандемії COVID-19: домашнє насильство та кібернасильство. *Право та інноваційне суспільство*. № 1 (16). 2021. С. 70–78. DOI 10.37772/2309-9275-2021-1(16)-10

References:

1. Neroda, M.A. (2023). Administratyvno-pravovi zasady protydyi domashnomu nasyilstvu [Administrative and legal principles of combating domestic violence]. dys. ... doktor filosofii, 081. Kyiv. 215 s. Retrieved from: <https://elar.navs.edu.ua/bitstreams/8daf9eaa-f80c-4bf1-aa51-49dccfa7d674/download> [in Ukrainian].
2. Horbunova, Ya.M. (2023). Administratyvno-pravove zabezpechennia protydyi domashnomu nasyilstvu [Administrative and legal support for combating domestic violence]. dys. ... doktor filosofii, 081. Kharkiv. 202 s. Retrieved from: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19945/1/Gorbunova_dys.pdf [in Ukrainian].
3. Kovaliv, M.V., & Borovikova, V.S. (2024). Subiekty vidpovidalnosti u vykonavchomu provadzhenni [Subjects of responsibility in enforcement proceedings]. *Naukovyi visnyk LvDUVS (seriia yurydychna) – Scientific Bulletin of the Lviv State Internal Affairs Department (legal series)*. № 2. S. 22–30. <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2024-2-4> [in Ukrainian].
4. Shuhalo, A.Ia. (2025). Kryminalna vidpovidalnist za domashnie nasyilstvo v Ukraini [Criminal liability for domestic violence in Ukraine]. dys. ... doktor filosofii, 081. Lviv. 229 s. Retrieved from: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/nauka/dorobok_zdobuvachiv/shugalo_d.pdf [in Ukrainian].
5. Andrieienkova, V.L. ta in. (2020). Zapobihannia ta protydiia proiavam nasyilstva: diialnist zakladiv osvity: navchalno-metodychnyi posibnyk [Preventing and combating violence: activities of educational institutions: teaching and methodological manual]. K.: FOP Nichoha S.O. 196 s. ISBN 978-966-489-506-1 Retrieved from: https://www.unicef.org/ukraine/sites/unicef.org.ukraine/files/2020-07/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B4%D1%96%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D1%83_0.pdf [in Ukrainian].
6. Kondratiuk, N.V. (2025). Analiz naukovoï literatury shchodo vyznachennia poniattia «domashnie nasyilstvo» [Analysis of scientific literature on the definition of the concept of “domestic violence”]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*. № 1 (132) S. 107–112. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2025-1-132-7> [in Ukrainian].
7. Zinsu, O.I. (2024). Pomsta yak motyv formuvannia, vchynennia domashnoho nasyilstva [Revenge as a motive for the formation and perpetration of domestic violence]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and comparative jurisprudence*. № 5. S. 694–701. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.107> [in Ukrainian].
8. Horbonos, V., & Kronivets, T. (2024). Kontrol yevropeiskykh instytuttsii u pytanniakh zabezpechennia ta neporushnosti prav dytyny [Control of European institutions in matters of ensuring and inviolability of children's rights]. *Publichne upravlinnia i pravo: istoriia, teoriia, praktyka – Public administration and law: history, theory, practice*. № 3. S. 7–14. <https://doi.org/10.31652/2786-6068-2023-3-5-11> [in Ukrainian].
9. Shvets, D.V. (2021). Protydiia domashnomu nasyilstvu: kryminalno-pravovyi kontekst [Counteraction to domestic violence: criminal law context]. *Aktualni problemy kryminalnoho prava: materialy XII Vseukr. nauk.-teor. konferentsii «Aktualni problemy kryminalnoho prava» – Current problems of criminal law: materials of the XII All-Ukrainian scientific-theoretical conference*, 18.11.2021. Kyiv. S. 189–191. Retrieved from: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b787d76d-0570-4ab6-9391-37e81d6a2bcc/content> [in Ukrainian].
10. Politova, A.S. (2022). Praktyka prytiahnennia do vidpovidalnosti za statteiu 126-1 KK Ukrainy ta shliakhy pidvyshchennia yii efektyvnosti [Practice of bringing to justice under Article 126-1 of the Criminal Code of Ukraine and ways to increase its effectiveness]. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy – Bulletin of the Criminal Law Association of Ukraine*. № 2 (18). S. 134–151. <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2022.18.267581> [in Ukrainian].
11. Pertseva, T.O. ta in. (2021). Aktualni problemy simeinoho nasyilstva : monohrafiia [Current issues of domestic violence: monograph]. Za zah. red. prof. T.O. Pertsevoi ta prof. V.V. Ohorenko. Dnipro. 188 s. ISBN 978-966-981-511-8 Retrieved from: <https://repo.dma.dp.ua/6952/1/%D0%90%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D1%81%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0.%20%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf> [in Ukrainian].
12. Panasiuk, V.V. (2025). Rozsliduvannia domashnoho nasyilstva, vchynenoho shchodo osib pokhyloho viku: alhorytmizatsiia ohliadu mistsia podii [Investigation of domestic violence committed against the elderly: algorithmization of the scene examination]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy – Bulletin*

of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine. Tom 32. № 3. S. 338–357. <https://doi.org/10.31359/199309092025323-338> [in Ukrainian].

13. Lishchuk, N.O. (2020). Nasylnytski dii, sheho vchyniaiutsia shchodo zhinok: prychyny ta zapobihannia [Violent acts committed against women: causes and prevention]. *Candidate's thesis*. Lviv. 232 s. Retrieved from: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/2297/dysertacyialishchukno.pdf> [in Ukrainian].

14. Andrusiak, I.P. (2024). Podolannia problemy latentnosti domashnoho nasyilstva [Overcoming the problem of latency of domestic violence]. *Nauka i tekhnika – Science and technology*. № 7 (35). S. 14–21. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-6\(34\)](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-6(34)) [in Ukrainian].

15. Ladychenko, V., Golovko, L., & Vysotskyi, V. (2021). Combating Domestic Violence in Eastern European Countries. *Social and Legal Studios*. № 4(4). P. 62–68. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2021-4-62-68> [In English].

16. Pantaliienko, T.P. (2025). Formuvannia pravovoi kultury neterpymosti do domashnoho nasyilstva: istoryko-pravovyi analiz dosvidu Ukrainy ta zarubizhnykh krain [Formation of a legal culture of intolerance to domestic violence: historical and legal analysis of the experience of Ukraine and foreign countries]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu Seriiia parvo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University Series Law*. Vyp. 90. Ch. 4. S. 111–116. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.4.15> [in Ukrainian].

17. Holovko, O.M., Shpak, K.O., Mykyta, A.A. (2021). Dynamika pravoporushen pid chas pandemii SOVID-19: domashnie nasyilstvo ta kibernasyilstvo [Crime dynamics during the COVID-19 pandemic: domestic violence and cyberviolence]. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo – Law and innovative society*. № 1 (16). S. 70–78. DOI 10.37772/2309-9275-2021-1(16)-10 [in Ukrainian].

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Дата надходження статті: 07.11.2025

Дата прийняття статті: 02.12.2025

Опубліковано: 30.12.2025